

۱ در عبارت «تا چون بر رقعۀ من اطلاع یابد، قیاس کند که مرا اهلّیت چیست؛ تا چون به خدمت او حاضر شوم، خجالت نبرم.» مفهوم قسمت مشخص شده، چیست؟

۲ در عبارت «شبی در کاروانی همه شب رفته بودم و سحر در کنار پیشه‌ای، خفته» نوع «و» را مشخص کنید.

۳ در عبارت زیر، جمله وابسته (پیرو) را مشخص کنید.
«چون به بصره رسیدیم از برهنگی و عاجزی به دیوانگان مانده بودیم.»

۴ معنی فعل «شد» در کدام گزینه متفاوت است؟
الف) به گرز گران دست برد اشکبوس / زمین آهنین شد، سپهر آبنوس
ب) ابر ز من حامل سرمایه شد / باغ ز من صاحب پیرایه شد
پ) ریش برمی‌کند و می‌گفت: «ای دریغ / کافتاب نعمتم شد زیر میغ»

۵ در کدام گزینه، هر دو نوع «واو» (ربط - عطف) دیده می‌شود؟
الف) الهی، عاجز و سرگردانم، نه آن‌چه دارم، دانم و نه آن‌چه دانم، دارم.
ب) او کیف بزرگی به دست داشت و به خرید می‌رفت و برمی‌گشت.

۶ معنی ابیات و عبارات زیر را به نثر ساده و روان بنویسید.
الف) معلّم مُشوّش بود.
ب) مرگت چنان زندگی را به سُخره گرفت.
ج) الهی، فضل خود را یار ما کن.
د) تدبیر برادران برخلاف تقدیر رحمان آمد.

۷ «محمد بن منور» نویسنده کتاب و «اتاق آبی» اثر است.

۸ کاربرد معنایی پسوند «-ک» در واژه «روزک» با کاربرد آن در کدام گزینه یکسان است؟
الف) خورجینکی بود که در آن کتاب می‌نهادم.
ب) تا باشد که ما را دمکی زیادت تر در گرمابه بگذارد.

۹ چگونه از پیام نهایی درس می‌توانیم برای زندگی بهتر بهره بگیریم؟

۱۰ بیت زیر، با کدام قسمت درس (سفر به بصره)، ارتباط معنایی دارد؟
دوران روزگار به ما بگذرد بسی / گاهی شود بهار دگر گه خزان شود (سعدی)

۱۱ معنا و مفهوم عبارت‌های زیر را به نثر روان بنویسید.
الف) دست‌تنگ بود و وسعتی نداشت که حال مرا مرمتی کند.
ب) چون بر رقعۀ من اطلاع یابد، قیاس کند که مرا اهلّیت چیست.

۱۲ چرا ناصر خسرو دعوت وزیر را نپذیرفت؟

۱۳ دو ویژگی برای نثر درس «سفر به بصره» بنویسید.

۱۴ در متن درس (سفر به بصره)، نمونه‌ای از تشبیه بیابید و ارکان آن را مشخص کنید.

۱۵ کاربرد معنایی پسوند «-ک» را در هر یک از واژه‌های زیر بنویسید.
الف) خورجینک ب) دَمک ج) دَرَمک

۱۶ واژه‌ها در گذر زمان، دچار تحوّل معنایی می‌شوند. برای پی بردن به این موضوع، معنای واژه‌های مشخص شده را با کاربرد امروزی آن‌ها مقایسه کنید.
الف) ما را به نزدیک خویش بازگرفت.
ب) به مجلس وزیر شدیم.
ج) شوخ از خود بازکنیم.

۱۷ در زبان فارسی کلمه‌ای اهمیت املایی بیش‌تری دارد که یک یا چند حرف از حروف شش‌گانه‌ی زیر در آن باشد: اکنون از متن درس (سفر به بصره)، واژه‌هایی را که این نشانه‌ها در آن‌ها به کار رفته‌اند، بیابید و بنویسید.

ع، ع	ت، ط، ح، ه	ذ، ز، ض، ظ	ث، س، ص	غ، ق

۱۸ مترادف هر واژه را بنویسید.

واژه	مترادف
گرم	
انعام	
فراغ	

۱۹ معنای مختلف واژه‌ی «فضل» را با توجه به متن درس (سفر به بصره) بنویسید.

- ۱ به شایستگی من پی ببرد. (ص ۵۹)
- ۲ ربط (پیوند هم‌پایه‌ساز) (ص ۶۳)
- ۳ چون به بصره رسیدیم. (ص ۵۹)
- ۴ پ) ریش برمی‌کند و می‌گفت: «ای دریغ / کافتاب نعمتم شد زیر میغ» (ص ۶۱)
- ۵ گزینه الف (ص ۶۶)
- ۶ الف) معلم پریشان و آشفته بود. (ص ۶۴)
ب) مرگت آن چنان زندگی را بی‌ارزش کرد. (ص ۳۲)
ج) خدایا بخشش خود را همراه ما کن. (ص ۱۰)
د) اندیشه و عاقبت‌نگری برادران برخلاف خواست و حکم خداوند بخشنده بود. (ص ۵۲)
- ۷ اسرارالتَّوْحید (ص ۵۰) / سهراب سپهری (ص ۶۵)
- ۸ گزینه ب (ص ۶۱)
- ۹ زندگی خوشی‌ها و سختی‌های زیادی دارد.
- ۱۰ این هر دو حال در مدّت بیست روز بود.
- ۱۱ الف) نیازمند بود و توان مالی نداشت تا وضعیّت مرا بهبود بخشد.
ب) با خواندن نامه‌ی کوتاه من، شایستگی مرا بسنجد و ارزش مرا دریابد.
- ۱۲ ۱- بی‌نوابی ۲- نشان دادن مقام خود به وزیر
- ۱۳ کوتاهی جمله‌ها / توصیف‌های دقیق / سادگی عبارت‌ها
- ۱۴ «از برهنگی و عاجزی به دیوانگان مانده بودیم.»
ارکان تشبیه: یم (= ما) مشبّه / دیوانگان: مشبّه‌به / مانده: ادات تشبیه / برهنگی و عاجزی: وجه‌شبهه
- ۱۵ الف) خورجینک: تصغیر (خورجین کوچک)
ب) دَمَک: کم (زمان اندک)
ج) دَرَمک: کم‌ارزش (درهم کم‌ارزش)
- ۱۶ الف) نگه داشت، مهمان کرد (امروزه: پس گرفت)
ب) رفتیم (امروزه: فعل اسنادی معادل گشتیم)
ج) بشوئیم، پاک کنیم (امروزه: جدا کنیم)

ع، ع	ت، ط	ح، ه	ذ، ز، ض، ظ	ث، س، ص	غ، ق
عاجز	اطلاع	رحمت	فضل / نیکو منظر	صحبت	فراغ
اکرام	تازی	اهلیت	کاغذ / تازی	پلاس	قیم

۱۷

واژه	مترادف
کرم	جوانمردی
انعام	بخشش
فراغ	آسودگی / آسایش

۱۸

۱۹ دانش: «مردی اهل بود و فضل داشت.»
بخشش: «از فضل و رحمت کردگار، ناامید نباید شد.»